УДК 378.017:81'342-047.22]:[378.09:81]:81'28-043.74-049.7](045)

https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-5(35)-963-975

Безлюдний Олександр Іванович доктор педагогічних наук, професор кафедри англійської мови та методики її навчання, ректор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0001-5191-4054

Жупаник Ольга Ігорівна викладачка кафедри англійської мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0002-0567-8158

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛЕКТНИХ ВАРІАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МОВНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Анотація. У статті представлено результати дослідження, у якому розглядається проблема використання діалектних варіацій у процесі формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти мовного факультету. Особлива увага приділяється теоретичному обґрунтуванню доцільності інтеграції регіональних акцентів і варіантів вимови в курси «Практична фонетика англійської мови» та «Практичний курс англійської мови» з метою підвищення мовної обізнаності й розвитку навичок сприйняття автентичного усного мовлення. Крім того, стаття має на меті підтвердити ефективність використання таких варіацій на практиці та надати рекомендації щодо їхнього впровадження в освітній процес.

Автори розкривають різницю між термінами «діалект» і «акцент», досліджують їх походження, історичні передумови виникнення й поширення, а також особливості вживання.

У дослідженні також розглядаються такі поняття: «фонетична компетентність» — як одна з найважливіших складових загальної мовної компетентності майбутніх фахівців-філологів; «діалектні варіації» — їх основні види та варіанти класифікації; «міжкультурна компетентність» — як здатність розпізнавати й враховувати мовленнєві відмінності, що сприяє більш гнучкому й толерантному мовленню в різних регіональних або соціальних контекстах.

Стаття підкреслює важливість роботи з діалектами, та наголошує, що варіативність не заважає оволодінню нормативною вимовою, а навпаки — збагачує фонетичну підготовку, формує вміння диференціювати мовні явища і краще розуміти мовну картину світу.

У роботі розглядаються основні виклики, що виникають при використанні діалектних варіацій у процесі формування фонетичної компетентності. Для цього було проведено опитування серед респондентів — здобувачів освіти та викладачів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Результати опитування показали, що основні виклики стосуються як педагогічних, так і когнітивних аспектів, що зумовлюють труднощі у формуванні фонетичної компетентності здобувачів освіти на основі діалектних варіацій.

Ключові слова: мовні варіації, діалект, акцент, нормативність, вимова, іншомовна підготовка, заклади вищої освіти, іншомовна компетентність, фонетична компетентність, методика навчання англійської мови.

Bezliudnyi Oleksandr Ivanovych Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, professor of the Department of English and Methods of its Teaching, rector of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0000-0001-5191-4054

Olha Ihorivna Zhupanyk lecturer of Department of English and Methods of its Teaching in Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0000-0002-0567-8158

PECULIARITIES OF USING DIALECTAL VARIATIONS IN THE PROCESS OF DEVELOPING PHONETIC COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS AT LANGUAGE FACULTIES

Abstract. The article presents the results of a study that explores the issue of using dialectal variations in the process of developing phonetic competence among higher education applicants at language faculties. Special attention is given to the theoretical justification for integrating regional accents and pronunciation variants into the courses "Practical Phonetics of the English Language" and "Practical Course of the English Language" with the aim of enhancing linguistic awareness and improving the ability to perceive authentic spoken language. In addition, the article seeks to confirm the effectiveness of applying such variations in practice and provides recommendations for their implementation in the educational process.

The authors differentiate between the terms "dialect" and "accent," examining their origins, historical background, distribution, and usage features.

The study also addresses the following key concepts: "phonetic competence"—as one of the essential components of the overall language competence of future philologists; "dialectal variations"—their main types and classification models; and "intercultural competence"—as the ability to recognize and take into account speech

differences, which contributes to more flexible and tolerant communication across various regional and social contexts.

The article emphasizes the importance of working with dialects and stresses that variation does not hinder the acquisition of standard pronunciation. On the contrary, it enriches phonetic training, develops learners' ability to differentiate linguistic phenomena, and deepens their understanding of the linguistic picture of the world.

The paper also examines the key challenges involved in using dialectal variations in the development of phonetic competence. To this end, a survey was conducted among respondents—students and teachers of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. The survey results revealed that the main challenges relate to both pedagogical and cognitive aspects, which create difficulties in the formation of learners' phonetic competence based on dialectal variation.

Keywords: language variations, dialect, accent, standardization, pronunciation, foreign language training, higher education institutions, foreign language competence, phonetic competence, methodology of teaching English.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку освіти професійна підготовка майбутніх вчителів англійської мови стала значною мірою інтегрованим і багатогранним процесом. Вона не обмежується лише вивченням мовних аспектів, а включає в себе розвиток комунікативних, методичних, культурних і технологічних компетенцій, що є необхідними для ефективного викладання. У контексті глобалізації та швидких змін в освітньому середовищі важливо, щоб підготовка майбутніх педагогів забезпечувала їм здатність адаптуватися до різних навчальних ситуацій, працювати з різноманітними групами учнів і використовувати сучасні технології в процесі навчання. Основною метою є формування вчителя, який не лише володіє англійською мовою на високому рівні, а й здатний створювати умови для розвитку мовленнєвих та соціокультурних компетенцій здобувачів освіти у школі. У цьому контексті важливою є не лише лексико-граматична компетентність, а й здатність розуміти мовні варіації, зокрема регіональні та соціальні особливості мовлення.

Навчання здобувачів освіти на мовних факультетах сьогодні пов'язане з низкою викликів, що мають як глобальний, так і локальний характер. До основних проблем можна віднести: застарілі програми за якими здійснюється навчання; перевантаження інформацією; труднощі під час дистанційного та гібридного навчання; психоемоційні та соціокультурні бар'єри; мовна інтерференція та недостатня мотивація до автентичної вимови; а також недостатня кількість носіїв мови або автентичного мовного середовища підсилена варіативністю англійської мови та процесами глобалізації.

За межами авдиторії здобувачі освіти часто стикаються з різними варіантами мови — британським, американським, індійським, африканським

тощо. Саме тому з'являється необхідність формувати «адаптивну фонетичну компетентність», а не лише RP (*Received Pronunciation* — це традиційна форма стандартної британської вимови) чи GA (*General American* — умовний стандарт американської англійської вимови). Крім того, відсутність регулярного контакту з живою іноземною мовою та обмежені можливості для спілкування з носіями через фінансові, технічні або геополітичні обставини призводить до низки негативних наслідків у процесі формування фонетичної компетентності, а саме: формування спрощених або спотворених вимовних моделей, слабкого розвитку слухового сприймання, фіксації на «книжковій мові», зниження мотивації до автентичного мовлення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних авторів свідчить про важливість питання використання діалектних варіацій у процесі навчання. Про це детально йдеться у публікаціях таких учених: Хадсон Р. [1], Холмс Дж. [2], Фромкін В. [4], Родман Р. [4], Хайамс Н. [4], Бондар А. [6], Тарасова О. [6], Розенберг П. [7], Демків Ю. [8], Хьюз А. [9], Трудгілл П. [9], Ватт Д. [9], Баданбекизи З. [16], Абу А. [16], Черниш В. [17], Курій А. [17], Гутник В. [18]. Разом із тим проблема вивчення регіональних особливостей у процесі формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти мовного факультету не знайшла належного відображення у наявних вітчизняних наукових працях, що стримує розвиток методики навчання іноземних мов у вищій школі.

Саме тому, **мета статті** — дослідити особливості використання діалектних варіацій у процесі формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти мовного факультету, визначити їхній вплив на розвиток вимови, акцентуації та інтонації, а також розробити рекомендації щодо інтеграції діалектних аспектів у навчальний процес для покращення фонетичної підготовки здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття «варіативність» у мові є складним і суперечливим. Існують два підходи у визначенні значення цього терміну. У більш «широкому» сенсі ця концепція стосується низки різних мов; у «вузькому» сенсі вона використовується для позначення відмінностей у межах однієї мови [1].

Існує безліч джерел варіацій у мовленні, таких як етнічна приналежність соціальний статус, стать, вік, географічне положення, професія мовця та його економічний статус [2].Тому діалект можна можна трактувати як «варіанти мови, якими розмовляють люди, згруповані за регіоном, етнічною приналежністю, расою, доходом та іншими факторами»[3].

Діалект також зазвичай розглядається як «різновид мови, який вирізняється специфічною вимовою, лексикою та граматичними характеристиками, зокрема, такими як опущення маркерів множини, порушення узгодження підмета й присудка, вживання форм заперечення тощо» [4].

Згідно з «Новим англійським словником», найдавнішим значенням слова «діалект» в англійській мові було просто «манера мовлення» або «фразеологія», відповідно до його походження від грецького слова «*dialectos*», що означає дискурс або спосіб мовлення; від дієслова «*dialegesthai*», що означає дискурс або розмову [5].

Слід також зазначити, що багато методистів та викладачів у процесі навчання нерідко припускаються помилки, ототожнюючи поняття акценту та діалекту. Це непорозуміння може призвести до неправильного розуміння цих лінгвістичних категорій, оскільки кожне з цих явищ має власні особливості, що вимагають окремого розгляду та правильного застосування у навчальному процесі.

Діалект, у вузькому розумінні, є різновидом певної мови, що відрізняється від інших варіантів тієї ж мови, має певні граматичні та лексичні особливості. Акцент, в свою чергу, стосується лише особливостей у вимові [6].

Зазначені вище різновиди мови перебувають у тісному взаємозв'язку, при цьому між ними відсутні чіткі межі чи суворі обмеження щодо їх взаємодії [1].

Ці різновиди можуть перетинатися, а один з них — включати інший, що ускладнює спроби надати кожному з них визначення, яке б чітко відрізняло його від інших. Крім того, не існує єдиної узгодженої класифікаційної основи для їх систематизації.

Як зауважує німецький науковець Пітер Розенберг, «лінгвістичний різновид» є багатовимірним явищем, характеристика та функціонування якого зумовлюються комплексом соціальних, ситуативних, політичних і психологічних чинників. Відтак постають значні труднощі як у розмежуванні різновидів одного типу (наприклад, окремих діалектів), так і у визначенні меж між різними типами різновидів (зокрема, між мовою і діалектом) [7].

У рамках новітніх мовознавчих підходів спостерігається тенденція до чіткого розмежування та зіставлення таких понять, як «літературна мова» та «діалект».

Переважна більшість дослідників розглядає мову як сукупність діалектних різновидів, кожен з яких характеризується специфічними рисами. Відмінності між ними зумовлені низкою факторів, зокрема територіальними, соціокультурними та історичними умовами, що спричинили варіативність мовлення та відхилення від усталених норм у лексичній системі, орфографії, фонетиці й граматиці [8].

У сучасній англійській мові найбільш визнаними стандартними діалектними різновидами є британський та американський варіанти. Стандартна британська англійська (*Standard British English*) функціонує як нормативна мовна форма у Великій Британії, особливо в офіційних, академічних і медійних контекстах. Її усною формою вважається *Received Pronunciation (*RP*).*

Стандартна американська англійська (*Standard American English*) вважається «нейтральним» варіантом у межах США і є загальноприйнятим у засобах масової інформації, освіті та офіційному мовленні. Її усною реалізацією є *General American (*GA*).*

Англійська мова як глобальна лінгва франка демонструє значне діалектне різноманіття, обумовлене соціолінгвістичними, історичними та географічними чинниками. Діалекти англійської класифікують за національними та регіональними ознаками, а також за ступенем відмінностей на рівні фонетики, лексики, граматики та прагматики.

До основних діалектів британських островів відносять *Cockney, Estuary English, Scouse, Geordie, Brummie, Yorkshire English, East Anglian English, Multicultural London English, Scottish English, Glaswegian, Wenglish* та *Hiberno-English* [9].

До основних діалектів Північної Америки належать *General American, Southern American English, African American Vernacular English, New York City English* та *Boston English* [10].

Також до найпоширеніших різновидів англійської мови в інших англомовних країнах належать такі варіанти, як *Canadian English, Australian English, New Zealand English, Indian English* та *Singlish.*

Наразі найпоширенішими діалектами британської та американської групи дослідники називають такі:

- *Cockney* – традиційний діалект східного Лондона, що вирізняється римованим сленгом та характерними фонетичними явищами, такими як глоталізація та вокалізація [11].
- *Estuary English* – міжрегіональний діалектний варіант, який поєднує риси Cockney та Received Pronunciation і поширений у Південно-Східній Англії [12].
- *General American (GA)* – умовний «нейтральний» варіант, який часто використовується в американських ЗМІ та викладанні англійської як іноземної [13].
- *Southern American English* – сукупність діалектів південних штатів США з характерною дифтонгізацією та граматичними ідіомами [14].

Важливо зазначити, що в українських школах рекомендовано вивчати британський варіант англійської мови, зокрема його стандартну форму — *Standard British English*. Це закріплено у: Типових освітніх програмах МОН України, низці шкільних підручників, програмах ЗНО та НМТ, де лексика, орфографія та граматика орієнтовані на британський стандарт.

Також у більшості вітчизняних навчальних матеріалів використовується британська орфографія (наприклад, *colour, travelling*) і лексика (наприклад, *petrol* замість *gas, flat* замість *apartment*).

До прикладу, у модельній навчальній програмі «Іноземна мова. 5–9 класи», рекомендованій МОН, визначено орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 5–9 класів з англійської мови. Хоча програма не зазначає конкретно британський чи американський варіант як «переважаючий», вона орієнтується на загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR), які традиційно базуються на британському варіанті англійської мови [15].

Така безальтернативність створює низку проблем через нереалістичність мовного середовища та ігнорування глобального характеру англійської мови.

Стандартна британська вимова (RP) є штучною для більшості носіїв англійської. Нею послуговується лише незначна частина населення Великобританії (переважно медіа або академічні кола). У реальному житті англомовний світ сповнений діалектів, акцентів і регіональних варіацій (напр., шотландський, лондонський, ірландський, американський, австралійський, тощо). У цьому випадку здобувачі освіти, навчені виключно за нормами RP, можуть відчувати мовний шок під час спілкування з носіями, які говорять інакше, а також втрачати мотивацію через відсутність зв'язку з автентичним контентом.

Крім того, фокус на «правильному» варіанті мови часто зміщує акцент із комунікативної ефективності на формальну правильність, що суперечить сучасним підходам у викладанні мови (наприклад, CEFR).

Саме тому у старшій школі та закладах вищої освіти слід звертати увагу не лише на розуміння відмінностей між британською та американською англійською, а й на їхні локальні варіації — особливо в контексті міжкультурної комунікації, що сприятиме розвитку соціокультурної компетентності.

Втім, найважливішу роль вивчення варіацій у вимові відіграє саме у формуванні фонетичної компетентності, оскільки забезпечує здобувачам вищої освіти здатність розпізнавати, інтерпретувати та відтворювати автентичні зразки мовлення в різних комунікативних ситуаціях та контекстах.

Серед мовознавців фонетична компетентність розглядається як невід'ємна частина іншомовної комунікативної компетентності, що включає когнітивний, прагматичний, соціокультурний та рефлексивний компоненти [16].

Українські науковці також визначають це поняття як «здатність користувачів іноземної мови артикуляційно та інтонаційно коректно оформлювати своє усне висловлення, а також розуміння висловлювань інших, що є результатом взаємодії фонетичних знань, навичок та фонетичної усвідомленості» [17].

Крім того таку компетентність можна охарактеризувати як «здатність людини правильно сприймати, розпізнавати, відтворювати й інтерпретувати звукову систему певної мови» [18].

Вона є складовою лінгвістичної компетентності і включає знання та навички, пов'язані з артикуляцією, інтонацією, ритмом, наголосом, а також фонемною системою мови».

Фонетична компетентність є надзвичайно важливою в контексті навчання майбутніх вчителів англійської мови, адже вона є основою у забезпечення правильної вимови випускників закладів вищої освіти. Оскільки у майбутньому вчителі будуть взаємодіяти з носіями мови та людьми з різними акцентами та діалектами, вони повинні бути готовими до реальних життєвих ситуацій. Розвинена фонетична компетентність допомагає зрозуміти широкий спектр мовних варіантів і використовувати їх у своїй професійній діяльності. Крім того, це допоможе вчителям ефективно викладати і коригувати вимову своїх учнів, а також покращити їх навички слухання. Майбутні вчителі повинні бути здатні розпізнавати різні акценти та варіанти вимови, щоб допомогти учням адаптуватися до різноманітних мовців.

Саме тому, нами було проведено опитування здобувачів освіти IV курсу освітнього ступеня «Бакалавр» факультету іноземних мов (38 респондентів) та викладачів курсів «Практичний курс англійської мови», «Практика усного та писемного мовлення», «Фонетика англійської мови», «Теоретична фонетика англійської мови», «Діалектологія» (14 респондентів) Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини стосовно основних викликів пов’язаних з використанням діалектних варіацій у процесі формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти мовного факультету.

Учасникам анкетування було поставлено такі питання:

1. Який варіант англійської мови (британський, американський тощо) ви переважно вивчаєте на заняттях?
2. Чи знайомі ви з основними відмінностями між британською та американською вимовою?
3. Як ви вважаєте, чи потрібно студентам-філологам вивчати особливості інших діалектів англійської мови (напр., австралійський, канадський, шотландський)?
4. Чи звертаєте ви/ваш викладач увагу на діалектні особливості під час навчання фонетики?
5. Чи доводилось вам слухати автентичні аудіо/відео з носіями різних діалектів англійської мови?
6. Які саме діалектні акценти вам було найважче зрозуміти?
7. Чи впливають діалектні варіації на вашу вимову або інтонаційний малюнок мовлення?
8. Який акцент ви намагаєтесь імітувати у власному мовленні — і чому?
9. Наскільки важливо, на вашу думку, володіти навичками розпізнавання різних діалектів у професійній діяльності (викладання, переклад, міжнародна комунікація)?
10. Які труднощі виникають у вас під час спілкування в аудиторії та поза нею?

На основі відповідей здобувачів освіти та викладачів факультету іноземних мов ми дійшли висновку, що основні виклики, пов’язані з використанням діалектних варіацій у процесі формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти мовного факультету, охоплюють як педагогічні, так і когнітивні аспекти. Ось ключові з них:

1. Фонетична варіативність і складність сприйняття:

- Студенти можуть плутати звуки або інтонаційні патерни, особливо якщо раніше працювали лише з одним стандартом (наприклад, британським).
- Велику кількість діалектів англійської мови супроводжує значна різниця у вимові, інтонації, ритмі та артикуляції, що ускладнює аудіювання й фонетичний аналіз.

2. Недостатня кількість автентичних матеріалів:

- У навчальному процесі часто домінують ресурси, орієнтовані лише на *Standard British English* або *General American*.
- Відсутність систематичної роботи з автентичними зразками інших діалектів (наприклад, шотландського, ірландського, індійського) знижує здатність студентів сприймати мовну різноманітність.

3. Обмеженість у викладацьких підходах:

- Більшість викладачів фокусуються на «еталонній» вимові, вважаючи інші варіанти другорядними.
- Внаслідок цього фонетична компетентність студентів формується однобоко, без навичок адаптації до мовної багатоманітності.

4. Формування неправильних установок щодо «норми»:

- Студенти можуть помилково вважати певні діалекти «неправильними» або «неграмотними», що призводить до соціолінгвістичної стигматизації.
- Це знижує рівень готовності до міжкультурної комунікації.

5. Психолінгвістичні бар’єри:

- Спілкування з носіями нетипових діалектів (наприклад, *Cockney* чи *Southern American*) викликає напругу, невпевненість і мовний бар’єр.
- Студенти втрачають мотивацію або уникають спілкування з реальними носіями, якщо не можуть швидко розпізнати діалект.

6. Невідповідність між теорією та практикою:

- Теоретичні курси з фонетики часто не супроводжуються практикою виявлення та аналізу діалектних ознак.
- Відсутність рефлексії над варіативністю мовлення гальмує розвиток гнучкої фонетичної компетентності.

Для вирішення вищезазначених проблем було розроблено такий комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, пов'язаних із вивченням діалектних варіацій під час занять з іншомовної підготовки та ефективне їх застосу-

вання в процесі формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти мовного факультету:

1. Використання автентичних аудіо- та відеоматеріалів із субтитрами для знайомства з діалектами (фільми, подкасти, інтерв'ю) в рамках курсів «Практичний курс англійської мови», «Практика усного та писемного мовлення», «Фонетика англійської мови».
2. Розробка методичних рекомендацій щодо правильного відбору та застосування оригінальних англомовних засобів та супровід таких матеріалів фонетичними коментарями викладача.
3. Проведення семінарів або тренінгів з питань фонетичних варіацій та їх педагогічного впровадження.
4. Формування навичок адаптації навчальних ресурсів з урахуванням діалектних особливостей.
5. Використання інтерактивних платформ (наприклад, *Forvo, YouGlish, ELSA Speak*) для порівняння вимови в різних регіонах.
6. Інтеграція фонетичних тренажерів з адаптивним рівнем складності.
7. Застосування аудіотестів з урахуванням діалектної варіативності, але з фокусом на розуміння, а не відтворення.
8. Інтеграція знань про соціолінгвістичні особливості діалектів в курс країнознавства або міжкультурної комунікації.
9. Надання здобувачам інструментів для самодіагностики вимови (відеозаписи, робота в парах, онлайн-записи з аналізом).
10. Регулярне використання анкет і опитувань для відстеження труднощів у сприйнятті діалектної вимови.

Протягом місяця нами було впроваджено ці рекомендації на заняттях з «Практичного курсу англійської мови», «Практики усного та писемного мовлення», «Фонетики англійської мови». За результатами повторного опитування, 25% респондентів зафіксували покращення аудитивних навичок; 35% учасників також відзначили розвиток навичок критичного мислення. Викладачі також зауважили, що проведені семінари та тренінги, спрямовані на фонетичні варіації, дозволили їм краще розуміти, як діалекти можуть відображати соціальні, культурні та географічні особливості. В майбутньому це може бути використано для збагачення міжкультурної компетентності науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти та підвищення рівня міжкультурної адаптації.

30 % респондентів також вказали на розвиток самостійності у навчанні, адже використання інтерактивних платформ та фонетичних тренажерів з адаптивним рівнем складності дозволило здобувачам освіти самостійно працювати над своєю вимовою, порівнювати її з різними акцентами та

діалектами. Це сприяє розвитку самодіагностики та більшій автономії у навчальному процесі.

Найголовнішим результатом експерименту стало покращення розуміння вимови в контексті: аудіотести з фокусом на розуміння вимови, а не на точному відтворенні, дозволили здобувачам зосередитися на контекстуальних особливостях мовлення, а не на жорсткому відтворенні конкретних звуків чи слів, що є важливим для реального комунікативного процесу.

Висновки. Діалектні варіації є важливим предметом дослідження в лінгвістиці, оскільки вони дозволяють виявити численні аспекти еволюції та функціонування мови в різних соціокультурних контекстах. Мова, як динамічний соціокультурний феномен, постійно розвивається під впливом географічних, історичних, соціальних та етнічних чинників. Вивчення акцентів та діалектів сприяє формуванню у здобувачів освіти більш глибокого розуміння процесів, що визначають мовні зміни, а також допомагає переосмислити поняття «нормативності», сприяючи критичному ставленню до мовної нетерпимості. Опанування цього аспекту лінгвістики дозволяє здобувачам освіти глибше усвідомити взаємозв'язок між мовою та соціумом, а також її роль у відображенні соціальних процесів.

Здійснений у статті аналіз дав можливість не тільки теоретично обґрунтувати необхідність формування фонетичної компетентності здобувачів вищої освіти шляхом використання діалектних варіацій, а й практично підтвердити ефективність їх застосування.

Виконання розроблених нами рекомендацій сприятиме створенню комфортного навчального середовища, що відповідає сучасним принципам мовної підготовки, та допоможе розвивати у здобувачів освіти критичне мислення щодо питань мовної норми та соціолінгвістичних аспектів комунікації.

Література:

1. Hudson R. A. Sociolinguistics (2nd ed.). Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001. 279 p.

2. Holmes J. An introduction to sociolinguistics. Malaysia: Pearson Education Limited, 2001. 489 p.

3. Chambers J. K., Trudgill P. Dialectology (2nd ed.). Cambridge, England: Cambridge University Press, 1998. 201 p.

4. Fromkin V., Rodman R., Hyams N. An introduction to language (7th ed.). Boston: Michael Rosenberg, 2003. 556 p.

5. The New English Dictionary on Historical Principles (Vol. 1). / Murray J. A. H. (Ed.). Oxford: Clarendon Press, 1884. 586 p.

6. Бондар А. В., Тарасова, О. В. Діалектичне розмаїття англійської мови // Сучасний стан та перспективи розвитку науки: матеріали міжнар. студент. наук. конф., (м. Ужгород, 18 грудня 2020 р.). Ужгород: Молодіжна наукова ліга, 2020. С. 65–67.

7. Rosenberg P. Dialect and education in West Germany. *Dialect and education: Some European perspectives*. Philadelphia: Multilingual Matters Ltd, 1989. P. 62–93.

8. Демків Ю. М. Англійська літературна мова та її територіальні діалекти: компаративний аналіз. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 73–76.

9. Hughes A., Trudgill P., Watt D. English Accents and Dialects: An Introduction to Social and Regional Varieties of English in the British Isles (5th ed.). London: Routledge, 2012. 207 p.

10. Katalin B. B. Beginner's English dialectology: An introduction to the accents and dialects of English. Budapest: Ad Librum, 2008. 129 p.

11. Wells J. C. Accents of English. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. 673 p.

12. Rosewarne D. Estuary English. *Times Educational Supplement*. 1984. № 19. P. 20–23.

13. Labov W., Ash S., Boberg C. Atlas of North American English. Berlin: Mouton de Gruyter, 2006. 335 p.

14. Wolfram W., Schilling N. American English: Dialects and Variation. Chichester, UK: Wiley, 2016. 464 p.

15. Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Тріфан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / І. М. Зимомря, В. А. Мойсюк, М. С. Тріфан, І. К. Унгурян, М. В. Яковчук. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi (дата звернення: 07.05.2025).

16. Badanbekkyzy Z., Abu, A. T. Structure and content of students' phonetic competence in English. *Scientific Collection «InterConf»*. 2021. № 55. P. 81–85.

17. Черниш В., Кирій, А. Зміст і структура фонетичної компетентності: погляд українських та зарубіжних науковців. *Іноземні мови*. 2024. № 3. С. 3–10.

18. Гутник В. М. Вправи для формування фонетичної компетенції у комунікативному вступному коректівному курсі. *Іноземні мови*. 2013. № 4. С. 41–51.

***References*:**

1. Hudson, R. A. (2001). *Sociolinguistics (2nd ed.)*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

2. Holmes, J. (2001). *An introduction to sociolinguistics.* Malaysia: Pearson Education Limited.

3. Chambers, J. K., & Trudgill, P. (1998). *Dialectology (2nd ed.).* Cambridge, England: Cambridge University Press.

4. Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2003). *An introduction to language (7th ed.).* Boston: Michael Rosenberg.

5. Murray, J. A. H. (Ed.). (1884). *The New English Dictionary on Historical Principles (Vol. 1).* Oxford: Clarendon Press.

6. Bondar, A. V., & Tarasova, O. V. (2020). Dialektychne rozmaittia anhliiskoi movy [Dialectal diversity of the English language]. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku nauky – Current state and prospects for the development of science:* Proceedings from international student scientific conference. (Vols. 4), (pp. 65–67). Uzhhorod: Youth Scientific League [in Ukrainian].

7. Rosenberg, P. (1989). Dialect and education in West Germany. In C. Cheshire et al. (Eds.), *Dialect and education: Some European perspectives* (pp. 62-93). Philadelphia: Multilingual Matters Ltd.

8. Demkiv, Yu. M. (2017). Anhliiska literaturna mova ta yii terytorialni dialekty: komparatyvnyi analiz [English literary language and its territorial dialects: a comparative analysis]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 3, 73–76 [in Ukrainian].

9. Hughes, A., Trudgill, P., & Watt, D. (2012). *English Accents and Dialects: An Introduction to Social and Regional Varieties of English in the British Isles (5th ed.).* London: Routledge.

10. Katalin, B. B. (2008). *Beginner's English dialectology: An introduction to the accents and dialects of English.* Budapest: Ad Librum.

11. Wells, J. C. (1982). *Accents of English.* Cambridge: Cambridge University Press.

12. Rosewarne, D. (1984, October 19). Estuary English. *Times Educational Supplement*, p. 12.

13. Labov, W., Ash, S., & Boberg, C. (2006). *Atlas of North American English.* Berlin: Mouton de Gruyter.

14. Wolfram, W., & Schilling, N. (2016). *American English: Dialects and Variation.* Chichester, UK: Wiley.

15. Zymomria, I. M., Moisiuk, V. A., Trifan, M. S., Unhurian, I. K., & Yakovchuk, M. V. (2021). Modelna navchalna prohrama «Inozemna mova. 5–9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model curriculum "Foreign language. Grades 5–9" for secondary education institutions]. *Nakaz MON Ukrainy – Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from від 12.07.2021 № 795*. Retrieved from https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi [in Ukrainian].

16. Badanbekkyzy, Z., & Abu, A. T. (2021). Structure and content of students' phonetic competence in English. *Scientific Collection «InterConf»*, 55, 81–85.

17. Chernysh, V., & Kyrii, A. (2024). Zmist i struktura fonetychnoi kompetentnosti: pohliad ukrainskykh ta zarubizhnykh naukovtsiv [The content and structure of phonetic competence: the view of Ukrainian and foreign scholars]. *Inozemni movy – Foreign languages*, 3, 3–10 [in Ukrainian].

18. Hutnyk, V. M. (2013). Vpravy dlia formuvannia fonetychnoi kompetentsii u komunikatyvnomu vstupnomu korektyvnomu kursi [Exercises for developing phonetic competence in a communicative introductory remedial course]. *Inozemni movy – Foreign languages*, 4, 41–51 [in Ukrainian].